

Екип на Клуб „Икономика 2000“

ОЦЕНКА НА КОРПОРАТИВНОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ 2019 ГОДИНА

Проектът „За ефективно, прозрачно и отговорно корпоративно управление на държавните предприятия“, подкрепен от ОП „Добро управление“ е предназначен да създаде и приложи оригинална и подходяща за използване в български условия методология за мониторинг и оценка на корпоративното управление на държавните предприятия. Настоящата публикация представя индивидуалните и обобщените оценки на корпоративното управление на държавните предприятия през 2019 година. Направени са също релации и сравнения със състоянието на корпоративното управление на държавните предприятия през предходните три години.

За направа на оценките е използвана специално създадената база данни за изпълнението на насоките и принципите на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие във всяко държавно предприятие и министерство-принципал.

Всички резултати на проекта са достъпни на cg-project.org.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

КЛУБ „ИКОНОМИКА 2000“

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

ОЦЕНКА НА КОРПОРАТИВНОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ 2019 ГОДИНА

ОЦЕНКА НА КОРПОРАТИВНОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ 2019 ГОДИНА

ПРОЕКТ BG05SFOP001-2.009-0021 „За ефективно, прозрачно
и отговорно корпоративно управление на държавните
предприятия“

Дейност 3. Разработване и прилагане на методология за
мониторинг и оценка на корпоративното управление на
държавните предприятия

**ОЦЕНКА НА КОРПОРАТИВНОТО
УПРАВЛЕНИЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ
ПРЕДПРИЯТИЯ
2019 ГОДИНА**

2020 година

Екип на Клуб „Икономика 2000“

ОЦЕНКА НА КОРПОРАТИВНОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ - 2019 ГОДИНА

Първо издание
София, 2020 година

Научна редакция: проф. д-р Спартак Керемидчиев и
проф. д-р Мирослав Неделчев

Публикацията е осъществена в рамките на проект BG05S-FOP001-2.009-0021 „За ефективно, прозрачно и отговорно корпоративно управление на държавните предприятия“. Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

ISBN 978-954-90138-0-1 – за твърда подвързия
ISBN 978-619-91769-0-0 - за PDF публикация
Издател: Клуб „Икономика 2000“

Всички права запазени!

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ.....	4
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ И ГРАФИКИТЕ	5
УВОД	7
I. КРАТКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДЪРЖАВНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В БЪЛГАРИЯ	9
II. ОЦЕНКА НА КОРПОРАТИВНОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ПРЕЗ 2019 ГОДИНА.....	14
III. ОЦЕНКА НА ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ПРИНЦИПИТЕ НА КОРПОРАТИВНО УПРАВЛЕНИЕ ОТ ДЪРЖАВАТА.....	21
IV. ОЦЕНКА НА ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ПРИНЦИПИТЕ НА КОРПОРАТИВНО УПРАВЛЕНИЕ ОТ МИНИСТЕРСТВОТА	30
V. РЕЗУЛТАТИ ОТ СОЦИОЛОГИЧЕСКО ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ КЪМ КОРПОРАТИВНОТО УПРАВЛЕНИЕ В ДЪРЖАВНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	34
VI. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ	43
ЛИТЕРАТУРА	44
ПРИЛОЖЕНИЯ	45
Приложение 1. Въпросник на социологическото изследване, 2020 г.	45
Приложение 2. Оценки на корпоративното управление на държавните предприятия през 2016 – 2019 г., брой точки	48
Приложение 3. Списък на държавните предприятия без отчетна информация за 2019 г., брой точки.....	64

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АД	акционерно дружество
БД	база данни
БФБ	Българска фондова борса
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ДП	държавно предприятие
ЕАД	еднолично акционерно дружество
ЕООД	еднолично дружество с ограничена отговорност
ЗПП	Закон за публичните предприятия
КИД	код на икономическа дейност
МБАЛ	многопрофилна болница за активно лечение
МВнР	Министерство на външните работи
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЕ	Министерство на енергетиката
МЗ	Министерство на здравеопазването
МЗХГ	Министерство на земеделието, храните и горите
МИ	Министерство на икономиката
МК	Министерство на културата
ММС	Министерство на младежта и спорта
МО	Министерство на отбраната
МОН	Министерство на образованието и науката
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МП	Министерство на правосъдието
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МТ	Министерство на туризма
МТИТС	Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
МФ	Министерство на финансите
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ООД	дружество с ограничена отговорност
РВД	Ръководство на въздушното движение
СД	съвет на директорите
УМБАЛ	университетска многопрофилна болница за активно лечение
ОЕСД	Organisation for Economic Co-operation and Development

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ И ГРАФИКИТЕ

Таблица 1. Динамика и разпределение на държавните предприятия по министерства, 2016-2019 г.	9
Таблица 2. Обобщени резултати от оценката на корпоративното управление на държавните предприятия през 2016-2019 г.	15
Таблица 3. Най-високо класираните по корпоративно управление държавни предприятия през 2016-2019 г.	17
Таблица 4. Най-слабо класираните по корпоративно управление държавни предприятия през 2019 г., които са представили отчети	19
Таблица 5. Въпросник за държавата	22
Таблица 6. Подреждане на министерствата по степен на приложение на принципите на корпоративно управление, точки	30
Таблица 7. Сумарни оценки на изпълнение на принципите на корпоративно управление в министерствата през 2019 г., точки	32
Таблица 8. Обобщени оценки на прилагането на принципите на корпоративно управление по отговорни институции	33
Графика 1. Участие на държавата в капитала на държавни предприятия, % от БВП	10
Графика 2. Задължения на държавните предприятия към 31 декември, в % от БВП	11
Графика 3. Правна форма на търговските дружества с доминиращо влияние от държавата в собствеността (2019 г.)	12
Графика 4. Разпределение на държавните предприятия по министерства през 2019 г. с до 5 и над 5 държавни предприятия, брой	13
Графика 5. Оценки на корпоративното управление на държавните предприятия през 2019 г.	16
Графика 6. Прилагани принципи на отчетност в държавните предприятия, в %	35
Графика 7. Съдържание на публикуваната информация, в %	36
Графика 8. Степен на познаване на Насоките на ОИСР за корпоративно управление на държавните предприятия, в %	37
Графика 9. Мнение за ефектите от новия Закон за публичните предприятия, в %	38
Графика 10. Детерминанти на доброто корпоративно управление на държавните предприятия, в %	40

УВОД

Този доклад е съставен като част от изпълнението на Дейност 3. *Разработване и прилагане на методология за мониторинг и оценка на корпоративното управление на държавните предприятия* на проект „За ефективно, прозрачно и отговорно корпоративно управление на държавните предприятия“. Проектът е подкрепен от Оперативна програма „Добро управление“ по процедура за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ чрез подбор „Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство“, приоритетна ос „Ефективно и професионално управление в партньорство с гражданското общество и бизнеса“.

Предназначението на Дейност 3 на проекта е да създаде и приложи оригинална и подходяща за използване в български условия методология за мониторинг и оценка на корпоративното управление на държавните предприятия.

Първият доклад на тема: *Чуждестранен опит в областта на корпоративното управление на държавните предприятия*¹, разработен по тази дейност, представя добри практики, опит и идеи, свързани с прилагане на насоките на ОИСР за корпоративно управление на държавните предприятия в други страни.

Вторият доклад на тема: *Оценка на корпоративното управление на държавните предприятия - 2016 – 2018 година*² представя основните характеристики на държавните предприятия, които са обхванати в изследването, разработената методология за оценка и самата оценка на корпоративното управление на държавните предприятия през тригодишен период – от 2016 до 2018 г., включително.

Настоящият доклад е продължение на втория доклад като фокусът му е поставен върху оценката на корпоративното управление на държавните предприятия през 2019 г. Направени са също релации и сравнения със състоянието на корпоративното управление на държавните предприятия през предходните три години.

През октомври 2019 г. бе приет Закон за публичните предприятия³, който създава нова правна рамка за функциониране на държавните предприятия. За да започне да действа този закон са необходими сериозни подготвителни действия, които изискват, както интелектуални и административни ресурси, така и времеви ресурси. На практика тази подготвителна работа се пренесе през 2020 г., така че ефектите от приложението на този закон не могат да бъдат установени през 2019 г.

¹ Чуждестранен опит в областта на корпоративното управление на държавните предприятия. София: Клуб „Икономика 2000“. 2020.

² Оценка на корпоративното управление на държавните предприятия - 2016 – 2018 година. София: Клуб „Икономика 2000“. 2020.

³ Закон за публичните предприятия, ДВ. бр.79 от 8 октомври 2019 г.

I. КРАТКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДЪРЖАВНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В БЪЛГАРИЯ

Както и при предходното изследване в обхвата на изследваните държавни предприятия се включват търговските дружества, в които държавата има доминиращо влияние в собствеността. За целта се използва актуализирани за 2019 г. данни от създадения в рамките на проекта и поддържан от Клуб „Икономика 2000“ национален регистър на държавните предприятия. При източниците на информация няма промяна и отново се използваха министерствата-принципали, Сметната палата, самите предприятия и Търговския регистър към Агенцията по вписванията. Анализът обхваща 2019 г., като са използвани статистически редове и сравнения с предходните три години, за които има направени по същата методология оценка за състоянието на корпоративното управление на държавните предприятия.

През 2016 г. в 262 търговски дружества държавата притежава повече от 50% от капитала (Таблица 1). Всяка следваща година броят на държавните предприятия намалява, през 2017 г. е 260, през 2018 г. – 252, а през 2019 г. – 249. Причините за това са две – прекратяване чрез ликвидация на държавни предприятия или прекратяване чрез вливане в друго държавно предприятие-приемник. При втория случай това става без запазване на самостоятелната правна форма на влятото предприятие, което води до общо намаляване броя на държавните предприятия, за сметка на окрупняването им.

Таблица 1. Динамика и разпределение на държавните предприятия по министерства, 2016-2019 г.

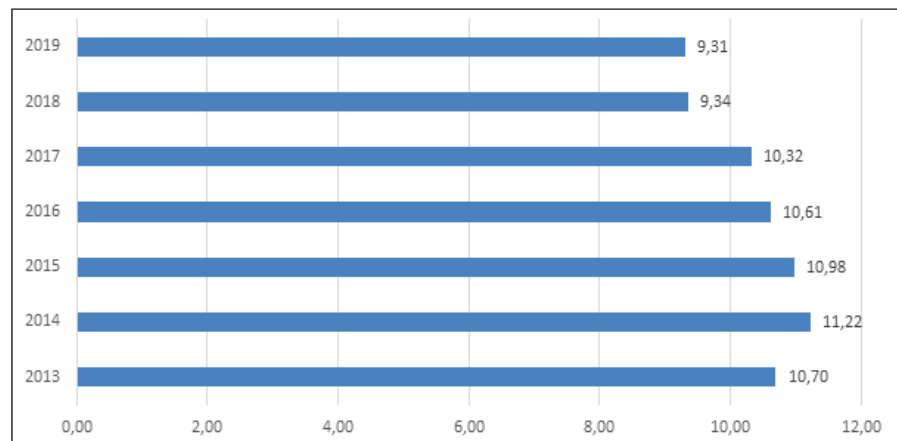
Министерство	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
МВНР	1	1	1	1
МВР	2	2	2	2
МЕ	12	12	12	12
МЗ	94	93	93	91
МЗХГ	19	19	18	18
МИ	30	29	27	26
МК	7	7	7	7
ММС	5	5	5	5
МО	17	17	16	16
МОН	3	3	3	3
МОСВ	1	1	1	1
МП	1	1	1	1
МРРБ	42	42	38	38
МТ	2	2	2	2
МТИТС	22	22	22	22
МТСП	2	2	2	2
МФ	2	2	2	2
Общо	262	260	252	249

Източник: съставена от авторите по данни на Търговския регистър и министерствата.

Забележка: НДК ЕАД е прехвърлено през 2017 г. от Министерски съвет към Министерство на културата. За консистентност на данните е прието, че то е принадлежало към това министерство още през 2016 г.

Сумата на капитала на държавните предприятия към 31.12.2019 г. е 11 048 млн. лв., който представлява 9,31% спрямо БВП на страната (Графика 1). По този начин продължава тенденцията на относителен спад на дела на държавата в нейните предприятия. Намалението на този дял се дължи на ръста на БВП през годината в рамките на 3,4% при запазване размера на държавната собственост. Най-голяма концентрация на капитал има в държавните предприятия от секторите енергетика и транспорт.

Графика 1. Участие на държавата в капитала на държавни предприятия, % от БВП

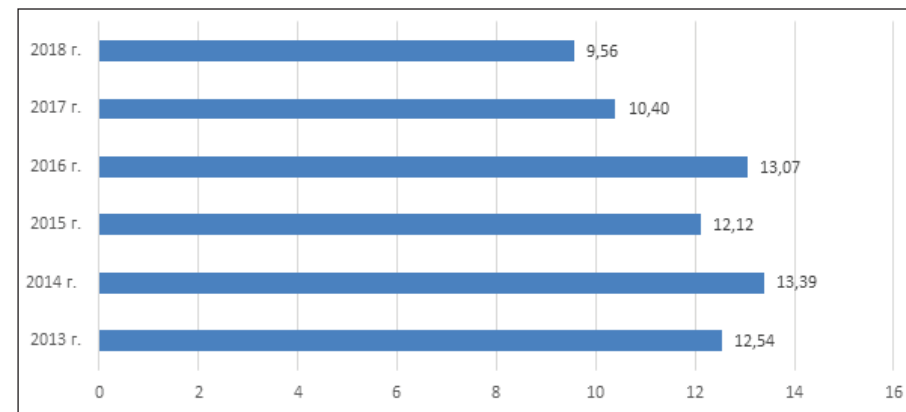

Източник: съставена от авторите по данни на НСИ.

На основа на изведената статистика може да се направи заключението, че размерът на държавната собственост в страната като средна величина има умерено присъствие. В сектори като енергетика, транспорт и ВиК той има водещо или основно значение. Тези сектори са типични реципиенти на държавна собственост в страните от ЕС. Не се забелязват промени през годината относно котираните на борсата държавни предприятия.

По отношение на задълженията на държавните предприятия също се потвърждава тенденцията към относително намаляване, която води началото си от 2016 г. Тогава този дял към БВП е бил 13,07%, докато през 2018 г. той спада на 9,56% (Графика 2). Преди 2016 г. може да се наблюдава обратната тенденция на увеличаване на относителната задължениост на държавните предприятия.

Графика 2. Задължения на държавните предприятия към 31 декември, в % от БВП

Източник: съставена от авторите по данни на НСИ.

При българските държавни предприятия са възможни следните правни форми:

- акционерно дружество и дружество с ограничена отговорност, включително едноличната собственост на дружества с ограничена отговорност и на еднолични акционерни дружества с държавно участие;
- държавно предприятие по чл. 63, ал. 2 на Търговския закон;
- холдинг (обединение на търговски дружества, под формата на ЕАД).

Със Закона за публичните предприятия в пар. 2, ал. 1 е предвидено да не могат да се създават повече държавни предприятия по чл. 63, ал. 2 на Търговския закон, ако се предвижда те да извършват предимно стопанска дейност, която може да се осъществява от частна фирма с цел печалба. В следващата втора алинея на същия член на Агенцията за публичните предприятия и контрол е вменено изготвянето на анализ на създадените със специални закони на основание чл. 62, ал. 3 от Търговския закон държавни предприятия за изясняване на характера на осъществяваната от тях дейност – предимно търговска или предимно публични функции и политики. Този анализ следва да се предостави на Министерски съвет, който въз основа на него в срок до три години приема програма за преобразуване на тези предприятия.

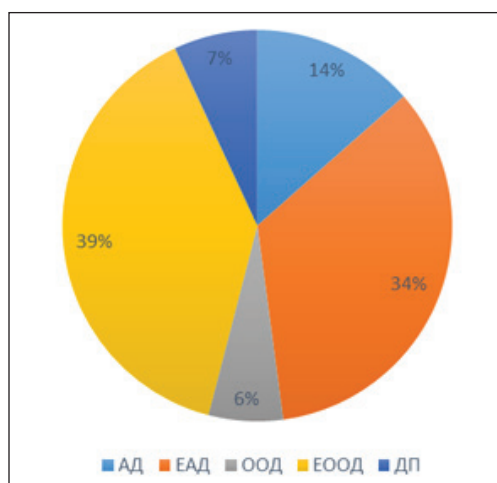
Преобладаващата правна форма на държавните предприятия е акционерното дружество, вкл. едноличното акционерно дружество – общо 124 държавни дружества или 47% от извадката (Графика 3). Едноличните акционерни дружества са 89, а 35 – дружествата с повече от един акционер. По правило акционерната форма се използва при големи държавни предприятия.

Акционерните дружества с доминиращо държавно участие имат за мажоритарен принципал - министър, а миноритарните акционери в повечето случаи са общини. В редки случаи като миноритарни акционери са констатирани частни юридически лица.

Най-големият брой миноритарни акционери на едно държавно АД са 2689 лица (0.5% от капитала)⁴.

Дружествата с ограничена отговорност отстъпват на акционерните дружества по брой. Те са общо 117 дружества или 48% от всички дружества (Графика 3). При тях също мнозинство са едноличните дружества - 104 дружества са с едноличен собственик (39%). Дружествата с ограничена отговорност се прилагат, с изключение основно във ВиК сектора, при наличие на малък капитал и брой на наетия персонал. В повечето случаи те са самостоятелни дружества, но част от тях са дъщерни дружества на държавни акционерни дружества. Големият брой на дружествата с ограничена отговорност може да бъде обяснен с по-ниските разходи по създаване и управление в сравнение с акционерната форма.

Графика 3. Правна форма на търговските дружества с доминиращо влияние от държавата в собствеността (2019 г.)

Източник: собствени изчисления по данни от интернет страници на министерства и компетентни органи.

Държавните предприятия по чл. 63, ал. 2 от Търговския закон са представени предимно в горските стопанства към МЗГХ и в инфраструктурата с принципал МТИТС. Техният брой не се променя през последните години и се запазва на 18.

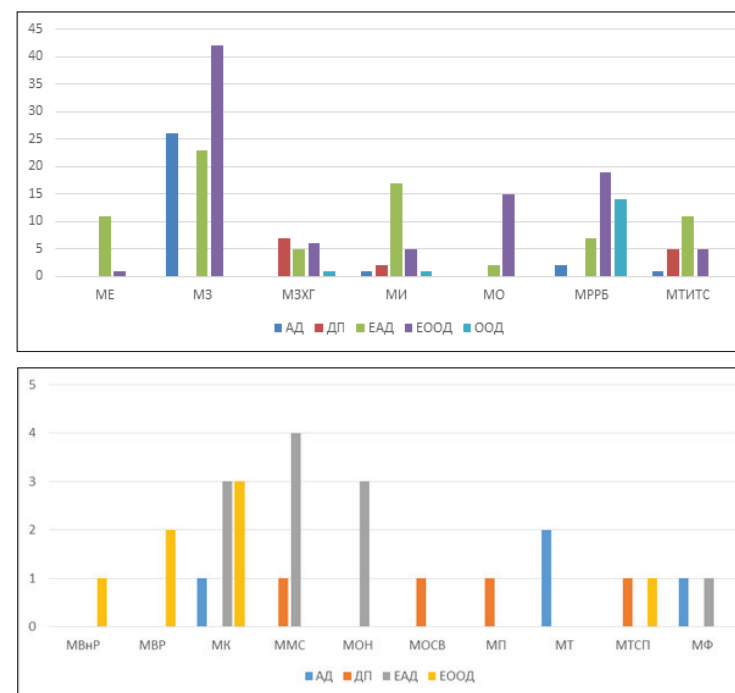
Друг интересен факт е, че все още само две държавни предприятия са публични и техните акции се котират на фондовата борса – Българска фондова борса-София АД и Слънчев бряг АД. Общо 164 (63%) от държавните предприятия са включени в списъка на дружествата, които не подлежат на приватизация.

⁴ Годишен финансов отчет за 2017 година. София: Информационно обслужване АД. 2018.

По сектори от икономиката и съответно по министерства разпределението на държавните предприятия е следното. Към 2019 г. държавната собственост се управлява от 17 министерства. Тя обаче е крайно неравномерно разпределена между отделните министерства. С най-голям брой дружества са три министерства: Министерство на здравеопазването – 91, Министерство на регионалното развитие и благоустройството – 38 и Министерство на икономиката – 26 (Таблица 1 и Графика 4). На другия полюс, с по едно държавно предприятие, са три министерства – Министерство на външните работи, Министерство на околната среда и водите и Министерство на правосъдието. Към тях могат да се причислят министерствата с по две предприятия – Министерството на туризма, Министерството на вътрешните работи и Министерство на финансите. Министерството на образованието и науката е с три държавни предприятия, Министерството на младежта и спорта – с пет и Министерство на културата – със седем държавни предприятия също могат да бъдат причислени към принципалите с малък брой предприятия. В средната група с принадлежност между 12 и 22 предприятия са останалите министерства (Таблица 1 и Графика 4).

В зависимост от сектора и дела на държавна собственост, някои държавни предприятия са монополисти, а други имат конкуренти от частния сектор.

Графика 4. Разпределение на държавните предприятия по министерства през 2019 г. с до 5 и над 5 държавни предприятия, брой

Източник: собствени изчисления по данни от интернет страници на министерства и компетентни органи.

II. ОЦЕНКА НА КОРПОРАТИВНОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ДЪРЖАВНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ПРЕЗ 2019 ГОДИНА

По отношение на методологията на оценка на корпоративното управление през 2019 г. не са направени промени. Използвана е същата методология, както и вече разработените за целта въпросници за оценка на прилагането на принципите на ОИСП⁵ от държавата, министерствата и държавните предприятия. Тази методология е подробно аргументирана, представена и използвана в предходния доклад, който е озаглавен: *Оценка на корпоративното управление на държавните предприятия - 2016-2018 година*.

За улеснение на ползвателите на този доклад ще направим само няколко уточнения. Някои държавни предприятия съществуват като холдинги с едно или повече дъщерни дружества. По принцип за тях е прието, че корпоративното управление на дружеството-майка следва да отразява практиките по корпоративно управление в цялата група. Затова при тези случаи са използвани данни само от консолидираните отчети. Изключение от този принцип е направено за големите държавни предприятия, които принадлежат към следните холдингови групи: БЕХ ЕАД, ТЕРЕМ ЕАД и БДЖ ЕАД. Използваната информация е актуализирана до 31.10.2020 г. Периодът на оценката обхваща 2019 г., като за сравнителни нужди е ползвана информация и данни за периода 2016-2018 г.

Оценките на корпоративното управление през 2019 г. обхващат 231 държавни предприятия. Средната оценка за 2019 г. е 28 точки, което е отстъпление с 10 пункта от предходния анализиран период (Таблица 2). Стойностите на стандартното отклонение и на дисперсията са по-високи през 2019 г. в сравнение с 2016-2018 г., което показва, че разсейването на резултатите е по-високо.

Средното равнище на корпоративно управление в държавните предприятия през 2019 г. става още по-ниско от незадоволителните стойности, постигнати през предходния период. То се отдалечава още повече от максималната стойност от 100 точки. Основна причина за снижението на оценката през 2019 г. се дължи на липсата на каквито и да било отчети от 47 държавни предприятия, или от 20% от всички анализирани държавни предприятия. През нито една от предходните 3 години, когато са провежда оценката, не е отбелязан такъв голям дял от държавни предприятия, които не предоставят отчетни данни. Това може да се наблюдава и от нулевите стойности на предприятията в Графика 5.

В този списък от държавни предприятия попадат дружества като Управление и стопанисване на язовири ЕАД, което получи огромни държавни средства за ремонт на язовири, които се намират в критично състояние; Напоителни системи ЕАД, което отговаря за осигуряването на вода за напояване за земеделски производители; Национална спортна база ЕАД, което стопанисва и развива държавната спортна база. В допълнение към този списък попадат 23 държавни болници. Пълният списък на тези дружества е представен в Приложение 3.

Таблица 2. Обобщени резултати от оценката на корпоративното управление на държавните предприятия през 2016-2019 г.

Показатели	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Брой ДП	231	231	231	231
Средна оценка	39	39	38	28
Стандартно отклонение	14	14	16	20
Медиана	38	39	38	31
Дисперсия	37	35	43	72

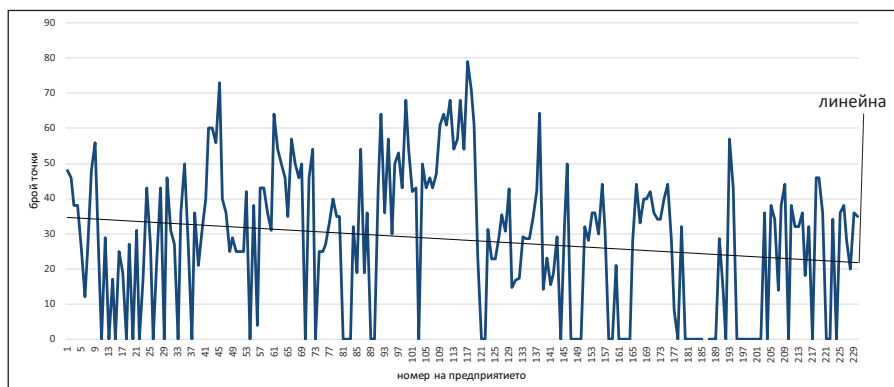
Източник: Съставена от базата данни на изследването.

При друга част от държавните предприятия има пропуски в публикуваните документи като липса на одиторски доклад, на отчет за приходите и разходите, или на счетоводен баланс.

Резултатите от индивидуалните оценки за всяко предприятие са дадени в Приложение 2.

⁵ ОИСП. Насоки на ОИСП за корпоративното управление на държавните предприятия. Париж. 2015.

Графика 5. Оценки на корпоративното управление на държавните предприятия през 2019 г.

Източник: Резултати от базата данни на изследването.

Индивидуалната класация за най-добро предприятие по корпоративно управление през 2019 г. се заема от ВиК, Враца със 79 т. (Таблица 3). Второто място се заема от първенеца за предходния период – Българска фондова борса, АД със 73 т. На трето място се класира ВиК, Ямбол със 71 т., което показва най-силно подобрение спрямо предходните 3 години.

Сред първите 26 предприятия с най-високи резултати, най-масово присъстват представители от сектор ВиК – 16. С далеч по-малко предприятия е представен секторът на здравеопазването – 3, а с по 3 предприятия са секторите на финансите и оръжейното производство. По един представител имат секторите на енергетиката и търговията. В тази класация прави впечатление отсъствието на предприятия от сектор транспорт, в който са концентрирани много персонал и активи. Общият брой на предприятията е 26, поради това, че няколко предприятия имат еднакви оценки и заемат една и съща позиция в ранкирането.

Очевидно секторите с висока степен на регулиране и отчетност, поради оказване на комунални услуги и контрол на разходите чрез утвърждаване на годишен обем инвестиции от бизнес планове, както и контрол на цените на услугите осъществяват по-ефективно, прозрачно и отговорно корпоративно управление. Подобно е състоянието при болничните заведения, които изразходват сериозен публичен ресурс. Финансовите услуги също са силно регулирани и контролирани, което помага създаването на култура на корпоративно управление.

В общи линии държавните предприятия с най-добро корпоративно управление поддържат постоянно високи равнища на оценките си. Това говори не само за равнището на корпоративното управление, но е и индикатор за наличие на стабилна корпоративна култура в тях.

Таблица 3. Най-високо класираните по корпоративно управление държавни предприятия през 2016-2019 г.

	Наименование на предприятието	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
1	Водоснабдяване и канализация - Враца	68	75	68	79	72
2	Българска фондова борса - София	75	75	67	73	72
3	Водоснабдяване и канализация - Ямбол	54	54	54	71	58
4	Водоснабдяване и канализация Йовковци - Велико Търново	68	68	68	68	68
4	Водоснабдяване и канализация - София	71	71	71	68	71
4	Водоснабдяване и канализация - Варна	57	57	57	68	60
5	Многопрофилна болница за продължително лечение и рехабилитация „Света Богородица“	57	57	57	64	59
5	Водоснабдяване и канализация - Благоевград	64	64	64	64	64
5	Водоснабдяване и канализация - Сливен	54	54	79	64	62
6	Водоснабдяване и канализация - Силистра	79	75	75	61	72
6	ВИК - Смолян	71	71	71	61	69
6	Водоснабдяване - Дунав	57	57	57	61	58
7	Българска банка за развитие	60	60	60	60	60
7	Микрофинансираща институция ДЖОБС	56	56	56	60	57
8	Терем – КРЗ Флотски арсенал – Варна	71	71	64	57	66
8	ВИК - Димитровград	57	57	57	57	57

	Наименование на предприятието	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
8	Водоснабдяване и канализация - Търговище	79	64	64	57	66
8	Специализирана болница за продължително лечение и рехабилитация на пневмофтизиатрични заболявания „Света Петка Българска“	54	61	54	57	56
9	Национална електрическа компания (НЕК)	54	54	54	56	55
9	Национален гаранционен фонд	52	52	52	56	53
10	Дружество за охрана и сигурност „МОБА“ ЕООД	50	50	43	54	49
10	Многопрофилна болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация „Вита“	54	54	54	54	54
10	Кюстендилска вода, Кюстендил	54	54	54	54	54
10	ВИК - Кърджали	54	54	54	54	54
10	Водоснабдяване и канализация - Стара Загора	57	57	57	54	56
10	Водоснабдяване и канализация - Видин	57	57	57	54	56

Източник: Резултати от базата данни на изследването.

Друго интересно заключение, което може да се направи от секторното разпределение на оценките на корпоративното управление на държавните предприятия е, че тези от тях, които работят в конкурентна бизнес среда имат по-слаби резултати. Изглежда конкурентната бизнес среда не притиска държавните предприятия да развиват добри практики по корпоративно управление. Затова те изостават от подобните си аналози от силно регулираните сектори и публични услуги.

Показателни са резултатите на най-слабо класираните по корпоративно управление десет държавни предприятия (Таблица 4). В тази класация са включени държавни предприятия, които получават най-ниски оценки при наличие на публикувани отчети и информация за състоянието им.

С изключение на Радиоактивни отпадъци, Националния център за териториално развитие и Балнеологичния център Камена, които имат постоянно ниски резул-

тати, при останалите дружества се наблюдава срив в оценките за корпоративно управление през 2019 г. При Сердика спортни имоти този срив изглежда е цикличен, защото през 2016 г. дружеството не е представило информация и след сравнително добрите оценки през 2017-2018 г., се получава отново срив в оценката.

С редки изключения повечето предприятия с най-лошо корпоративно управление са щедро финансирани от държавата под различни форми. Затова тяхната отчетност и прозрачност трябва да са на високо равнище, но на практика не е така. Предмет на друго специално изследване е да се установят причините за влошаването на корпоративното управление. В някои случаи това вероятно се дължи на смяна на управленски екип, лоши финансови резултати, които се скриват от обществото. Със сигурност слабият контрол върху отчетността и прозрачността от страна на министерствата – принципали благоприятства съществуването на такива девиантни практики.

Друг въпрос, който възниква от резултатите от Таблица 4 е за необходимостта от съществуване и поддържане съществуването на дружества като Плод-зеленчук, Главно управление строителство и възстановяване, Съобщително строителство и възстановяване и Транспортно строителство и възстановяване. Такива остатъци от социализма не е ясно какви обществени цели изпълняват и защо досега не е прекратена тяхната дейност. Или обратно, ако има планове за тяхното ревитализиране защо те не са изпълнени и каква ще е тяхната бъдеща мисия.

Таблица 4. Най-слабо класираните по корпоративно управление държавни предприятия през 2019 г., които са представили отчети

	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-2019 г.
1	Сердика спортни имоти	0	42	38	4	21
2	Многопрофилна болница за активно лечение „Национална кардиологична болница“	30	32	28	8	25
3	Електроенергиен системен оператор	46	46	42	12	37
4	Многопрофилна болница за активно лечение „Христо Ботев“	24	24	24	14	22

	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-2019 г.
4	Специализирана болница за активно лечение на белодробни болести - Перник	54	54	54	14	44
4	БДЖ Товарни превози	43	36	43	14	34
5	Летище Пловдив	27	27	27	15	24
5	Транспортно строителство и възстановяване	24	24	24	15	22
6	Летище София	34	30	30	17	28
6	Българска агенция за експортно застраховане	52	48	42	17	40
6	Радиоактивни отпадъци	19	19	19	17	18
6	Български пощи	40	36	36	17	32
7	Многопрофилна болница за активно лечение „Рахила Ангелова“	38	38	38	18	33
8	Съобщително строителство и възстановяване	23	21	25	19	22
8	Национална компания индустриални зони	31	31	31	19	28
8	Главно управление строителство и възстановяване (ГУСВ)	19	25	25	19	22
8	Национален център за териториално развитие (НЦТР)	19	19	19	19	19
9	Балнеологичен център Камена	22	22	22	20	22
10	Плод-зеленчук	32	32	32	21	29
10	Сортови семена - Елит	38	42	42	21	35

Източник: Резултати от базата данни на изследването.

III. ОЦЕНКА НА ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ПРИНЦИПИТЕ НА КОРПОРАТИВНО УПРАВЛЕНИЕ ОТ ДЪРЖАВАТА

Към отговорностите на държавата в лицето на законодателната власт и на правителството са отнесени 16 принципа на корпоративно управление. Тези принципи са експертно оценени съгласно разработената методология и резултатите от тази оценка са представени в Таблица 5. В графата Коментар на таблицата накратко е представена обосновка на поставената оценка.

През 2019 г. има подобрение в общата оценка. Тя се е подобрила с 0,5 или с 4 точки от скала съдържаща 100 точки. По този начин през годината са постигнати 63 точки. През преходния период от три години общата оценка на изпълнение е 59 от 100 т. или 9,5 т. от максимално 16 точки. Динамика в оценките по години не се забелязва, защото самите принципи и равнището, на което те се прилагат, не предполагат голяма динамика. Дори след приемане на Закона за публичните предприятия през октомври 2019 г. първите промени в корпоративното управление на равнище правителство могат да се очакват след една година.

Подобриенето в прилагането на принципите се дължи на създаването на Агенцията за публичните предприятия и контрол. Така може да се приеме, че е напълно изпълнен принципа: „Г. Упражняването на правата на собственост трябва да бъде ясно идентифицирано в държавната администрация. Упражняването на правата на собственост следва да бъде централизирано в един принципал на собствеността или, ако това не е възможно, да се извършва от координиращ орган. Този „принципал на собствеността“ следва да има капацитета и компетенциите да изпълнява ефективно своите задължения на раздел II: Ролята на държавата като собственик“.

Всички останали оценки не са променени през 2019 г. и направеният предходен анализ се запазва без промени.

Най-слабо изпълнение на принципите за корпоративно управление от държавата е налично в *раздел I: Обосновка за държавната собственост*. На поставените изисквания за наличие на политика на упражняване на правото на собственост, отчитането на тази политика, обосновката и заделянето на публичен ресурс за създаването и функционирането на държавни предприятия в България не се получава отговор. Необходимо е държавата да положи усилия за запълване на този дефицит, още повече че такова изискване е поставено в Закона за публичните предприятия, който трябва да почне да се изпълнява през 2020 г.

По отношение на *раздел II: Ролята на държавата като собственик* три от общо четирите принципа се прилагат напълно. Проблемен остава принципът, който гласи: В. Държавата трябва да позволи на съветите на държавните предприятия да изпълняват своите отговорности и трябва да зачита тяхната независимост. Честотата на смяна на ръководствата на държавните предприятия показва, че се допускат изключения от този принцип.

В *раздел III: Държавни предприятия на пазара* проблемните принципи са разграничение между държавната функция на собственост и други държавни

функции, предоставянето на финансова подкрепа за държавните предприятия и равнопоставеността им при участие в държавни поръчки. Като заобикаляне на закона може да се приеме разширяващата се практика да се използва механизма за *in house* поръчки при строителството на автомагистрала „Хемус“. На държавното дружество Автомагистрала през последните години са прехвърлени около 4,5 млрд. лв. за строителство на тази магистрала и на други важни пътни артерии. Тези средства се предоставят на подизпълнители, въпреки забраната за това. По този начин се избягва възлагането на обществени поръчки⁶. Въпреки прилагането на *acquis communautaire* в областта на конкуренцията от България като член на ЕС, за закъсали държавните предприятия се намират изключения, които ги поставят в привилегирана позиция спрямо техни частни конкуренти. Това може да води до спасяването им от фалит, но действа деморализиращо на средата и поведението на другите участници в играта.

В последния раздел на принципите, относими към държавата IV: *Равно третиране на акционерите и другите инвеститори*, проблемен е първият принцип, който се отнася до сделките между държавата и държавните предприятия, както и между самите държавни предприятия. Тук са налични „лоши“ (девиантни) практики на отлагане на плащане на изискуеми задължения между държавни предприятия.

Таблица 5. Въпросник за държавата

Принципи за държавата като собственик	Показател	Потенциален източник	Отговор	Коментар	Година 20...			
					16	17	18	19
I: ОБОСНОВКА ЗА ДЪРЖАВНАТА СОБСТВЕНОСТ								
А. Крайната цел на държавната собственост на предприятията трябва да бъде максимална стойност за обществото чрез ефективно разпределение на ресурсите.	Наличие на документ за официалната политика на правителството към държавните предприятия	МС	да/не	Поради липса на аргументация за съществуването на държавна собственост в предприятията, не може да се прецени дали ресурсите са разпределени ефективно. Предвидените в ЗПП мерки все още не се изпълняват.	0	0	0	0

⁶ Лили Граница. „Автомагистрала“ работи с над 460 фирми подбрани на тъмно. Mediapool.bg 3.11.2020.

Принципи за държавата като собственик	Показател	Потенциален източник	Отговор	Коментар	Година 20...			
					16	17	18	19
Б. Правителството трябва да разработи политика на упражняване на правото на собственост. Политиката трябва, наред с другото, да дефинира общите основания за държавната собственост, ролята на държавата в управлението на държавните предприятия, как държавата ще изпълнява политиката си на собственост, както и съответните роли и отговорности на държавните институции, участващи в нейното изпълнение.	Наличие на документ за официалната политика на правителството към държавните предприятия	МС	да/не	Държавата не е разработила политика за упражняване на правото на собственост. Единствено ясно са дефинирани ролите и отговорностите на държавните институции в управлението на държавното участие в предприятията. Предвидените в ЗПП мерки все още не се изпълняват.	0	0	0	0
В. Политиката на упражняване на правото на собственост следва да бъде предмет на целесъобразни процедури за политическа отчетност и да бъде оповестена пред широката общественост. Правителството трябва редовно да прави преглед на политиката си на упражняване на правото на собственост.	Наличие на доклади за преглед на политиката за държавните предприятия	МС	да/не	С изключение на отделни случаи, породени от медиен интерес или питане на народни представители, държавата няма практика на упражняване на политическа отчетност пред широката публика. Предвидените в ЗПП мерки все още не се изпълняват.	0	0	0	0
II: РОЛЯТА НА ДЪРЖАВАТА КАТО СОБСТВЕНИК								
А. Правителствата следва да опростят и стандартизират правните форми, при които работят държавните предприятия. Техните оперативни практики трябва да следват общоприетите корпоративни норми.	Наличие на опростени и стандартни правни форми на държавните предприятия	Търговски закон	да/не	В Търговския закон ясно са формулирани стандартните форми на съществуване на държавните предприятия.	1	1	1	1

Принципи за държавата като собственик	Показател	Потенциален източник	Отговор	Коментар	Година 20...			
					16	17	18	19
Б. Правителството следва да позволи на държавните предприятия да разполагат с пълна оперативна автономност за постигане на определените цели и да се въздържа от намеса в управлението на държавните предприятия. Правителството като акционер трябва да избягва предефиниране на целите на държавните предприятия по непрозрачен начин.	Наличие на автономност на държавните предприятия	Търговски закон, търговско законодателство	да/не	Търговското законодателство осигурява пълна оперативна автономност на държавните предприятия.	1	1	1	1
В. Държавата трябва да позволи на съветите на държавните предприятия да изпълняват своите отговорности и трябва да зачита тяхната независимост.	Наличие на независимост при управление на ДП	практики при управление на ДП	да/не/частично	Честотата на смяна на ръководствата на държавните предприятия показва, че се допускат изключения от този принцип.	0.5	0.5	0.5	0.5

Принципи за държавата като собственик	Показател	Потенциален източник	Отговор	Коментар	Година 20...			
					16	17	18	19
Г. Упражняването на правата на собственост трябва да бъде ясно идентифицирано в държавната администрация. Упражняването на правата на собственост следва да бъде централизирано в един принципал на собствеността или, ако това не е възможно, да се извършва от координиращ орган. Този „принципал на собствеността“ следва да има капацитета и компетенциите да изпълнява ефективно своите задължения.	Наличие на ясен принципал на собствеността на ДП							
III: ДЪРЖАВНИ ПРЕДПРИЯТИЯ НА ПАЗАРА								
А. Трябва да има ясно разграничение между държавната функция на собственост и други държавни функции, които могат да повлияят на условията за държавните предприятия, особено по отношение на регулирането на пазара.	наличие на такова разграничение	административно и търговско законодателство	да/не	Държавната функция на собственост не е ясно определена и ограничена от другите държавни функции. Съществуващите регулатори не са независими.	0	0	0	0

Принципи за държавата като собственик	Показател	Потенциален източник	Отговор	Коментар	Година 20...			
					16	17	18	19
Б. Заинтересованите страни и другите заинтересовани субекти, включително кредитори и конкуренти, следва да имат достъп до ефективна защита чрез непредубедени правни или арбитражни процеси, когато считат, че техните права са били нарушени.	Достъп до ефективна защита	търговско законодателство	да/не	Търговското законодателство предоставя еднакви права на кредиторите относно техни претенции към държавни и частни предприятия.	1	1	1	1
Г. Разходите, свързани с целите на обществената политика, следва да се финансират от държавата и да се оповестяват.	Наличие на цели на обществената политика за ДП и информация за държавно финансиране	Държавен бюджет, МФ, отраслини министерства	да/не	В държавния бюджет, постановления и решения на държавни органи е налична такава информация.	1	1	1	1
Д. Като ръководен принцип държавните предприятия, извършващи икономическа дейност, не следва да бъдат освободени от прилагането на общи закони, данъчни кодекси и подзаконови актове. Законите и подзаконовите актове не трябва да дискриминират неправомерно между държавните предприятия и техните пазарни конкуренти. Правната форма на държавните предприятия трябва да позволява на кредиторите да предявяват претенциите си и да инициират процедури по несъстоятелност.	наличие на такива изисквания	търговско законодателство	да/не	Законодателството има еднакви изисквания към държавните и частните предприятия.	1	1	1	1

Принципи за държавата като собственик	Показател	Потенциален източник	Отговор	Коментар	Година 20...			
					16	17	18	19
Е. Икономическите дейности на държавните предприятия трябва да се извършват при пазарни условия по отношение на достъпа до дългово и капиталово финансиране. По-специално:								
1. Отношенията на държавните предприятия с всички финансови институции, както и с нефинансовите държавни предприятия, следва да се основават на чисто търговски принципи.	наличие на такива изисквания	търговско законодателство и практики	да/не	В търговското законодателство съществуват такива изисквания, които се прилагат в стопанската практика.	1	1	1	1

Принципи за държавата като собственик	Показател	Потенциален източник	Отговор	Коментар	Година 20...			
					16	17	18	19
2. Икономическите дейности на държавните предприятия не следва да се ползват от непряка финансова подкрепа, която предоставя предимство спрямо частните конкуренти, като например преференциално финансиране, данъчни просрочия или преференциални търговски кредити от други държавни предприятия. Икономическите дейности на държавните предприятия не трябва да ползват ресурси (като енергия, вода или земя) на цени или при условия, които са по-благоприятни от тези за частните конкуренти.	наличие на такива изисквания	търговско законодателство и практики	да/не/частично	Налични са лоши практики като в ТЕЦ Марица Изток 2, държавни болници и т.н., в които се увеличава капитала им, за да се избегне изпадане в неплатежоспособност.				
Ж. Когато държавните предприятия участват в обществени поръчки, независимо дали са участници в търга или възложители, съответните процедури следва да бъдат конкурентни, недискриминационни и да бъдат защитени с подходящи стандарти за прозрачност.	наличие на такива изисквания	търговско законодателство	да/не/частично	Процедурите за пряко възлагане на държавни и общински предприятия по ЗОП са без таван на поръчката и по този начин избягват конкуренцията. В "Автомагистрала" ЕАД по този начин са предоставени над 4,5 млрд. лв.	0.5	0.5	0.5	0.5

IV: РАВНО ТРЕТИРАНЕ НА АКЦИОНЕРИТЕ И ДРУГИТЕ ИНВЕСТИТОРИ								
Принципи за държавата като собственик	Показател	Потенциален източник	Отговор	Коментар	Година 20...			
					16	17	18	19
5. Сделките между държавата и държавните предприятия, както и между самите държавни предприятия, следва да се осъществяват в съответствие с пазарните условия.	наличие на такива изисквания	търговско законодателство	да/не/частично	Това се изисква от данъчното законодателство. Налични са практики на отлагане изплащането на задължения между държавни и общински предприятия, като напр. задълженията на Топлофикация, София към Булгаргаз. Такива случаи показват, че има отклонения от този принцип.	0.5	0.5	0.5	0.5
Г. Когато държавните предприятия участват в проекти за сътрудничество, като съвместни предприятия и публично-частни партньорства, договарящата страна трябва да гарантира, че се спазват договорните права и че споровете се разглеждат своевременно и обективно.	наличие на такива изисквания	търговско законодателство	да/не	Обикновено това се изисква от самите условия на ПЧП и при неспазване се отнася за решаване в съда или арбитража.	1	1	1	1
Общо точки					9.5	9.5	9.5	10
Оценка					59	59	59	63

В заключение на тази част следва да се акцентира върху запазването през годината на сравнително доброто равнище на законодателството и практиката по отношение на общата рамка на корпоративното управление на държавните предприятия, които са отговорности на държавата. Тази рамка е съществено подобрена с приемането на Закона за публичните предприятия през октомври 2019 г. и Правилника за прилагането му. Създаването на Агенцията за публичните предприятия и контрол е също стъпка в правилната посока и с нейното функциониране се очаква рязко да се подобри рамката и самото корпоративно управление на държавните предприятия.

IV. ОЦЕНКА НА ПРИЛОЖЕНИЕТО НА ПРИНЦИПИТЕ НА КОРПОРАТИВНО УПРАВЛЕНИЕ ОТ МИНИСТЕРСТВОТА

Характерно за България е, че всички министерства изпълняват функции на принципал на държавните предприятия. Както вече беше изведено в т. 1 на доклада броят на държавните предприятия, който се намира в патримониума на министерствата постепенно намалява от 262 през 2016 г. до 249 през 2019 г.

Прилагането на отредените на министерствата принципи на корпоративно управление е на много ниско равнище. Средната оценка за първите две години (2016-2017 г.) е 21 т., а през 2018 г. спада с две точки до 19. През 2019 г. се констатира най-добро представяне с 22 т. при максимум от 100 т. (Таблица 6). Това означава, че средно се спазват по два от всичките десет принципа в българските министерства.

Таблица 6. Поддръждане на министерствата по степен на приложение на принципите на корпоративно управление, точки

	Министерство	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
1	МТСП	40	40	40	20
2	МТИТС	30	30	30	30
3	МОН	30	30	30	20
4	МВР	30	30	30	20
5	МИ	30	30	30	30
6	МП	20	20	20	30
7	МК	20	20	20	10
8	МОСВ	20	20	20	20
9	МЗХГ	20	20	20	20
10	МЕ	20	20	20	20
11	МТ	20	20	20	30
12	МВНР	20	20	20	20
13	МРРБ	20	20	0	30
14	МЗ	0	0	20	30
15	МФ	0	20	0	20
16	МО	20	0	0	10
17	ММС	10	10	10	10
	средна	21	21	19	22

Източник: Съставена от авторите.

Подобриенето през 2019 г. се дължи на пет министерства – Министерство на правосъдието, Министерство на туризма, МРРБ, Министерство на здравеопазването, Министерство на финансите и Министерство на отбраната, които имат по-високи резултати спрямо 2018 г. Резултатите биха били по-високи, ако четири министерства не са влошили представянето си – МТСП, МОН, Министерство на вътрешните работи, Министерство на културата. Всички останали министерства запазват резултатите си еднакви през 2018-2019 г.

С най-добри резултати при изпълнение на принципи на корпоративното управление са шест министерства, всяко от които има по 30 т. На следващо място са осем министерства, които имат по 20 т. Най-ниско в класацията са три министерства с по 10 т.

От всичките десет принципа на корпоративно управление, през 2019 г. министерствата прилагат в някаква степен осем от тях, докато два принципа са изцяло непознати (Таблица 7).

Два принципа се прилагат от всички министерства. Това са принципа, че принципалът на собствеността следва да се отчита пред съответните представителни органи и да има ясно определени отношения със съответните публични органи, включително висшите държавни одитни институции, както и принципа за представяване на държавата на общите събрания на акционерите и ефективното упражняване на правото на глас. Това е минималното изискване за поддръжане функционирането на държавни предприятия. Ако министерствата не организират общи събрания на дружествата, не изпращат представители на тях с пълномощия за гласуване по точките от дневния ред на събранията, не излъчват външни одитори и т.н., предприятията няма как да изпълняват задълженията си и да продължават да работят.

Следващ принцип, който се прилага от шест министерства се отнася до задължението на принципала на собствеността да разработи система за последователно отчитане на държавните предприятия и да публикува обобщен годишен доклад за държавните предприятия. Добрата практика изисква използването на уеб-базирана комуникация за улесняване на достъпа на широката общественост.

Единствено МРРБ изпълнява принципа да създаде добре структурирани, основани на заслуги и прозрачни процедури за назначаване на съвета в държавните предприятия, в които има пълна или мажоритарна собственост, като активно участва в назначаването на всички съвети на държавните предприятия и допринася за многообразието на съвета.

Нито едно министерство през последните четири години не изпълнява следните два принципа:

- Държавата трябва да обоснове собствеността върху отделни държавни предприятия и да извършва периодичен преглед за това. Всякакви цели на обществената политика, които се изискват от отделните държавни предприятия или групи от държавни предприятия, трябва да бъдат ясно определени от съответните органи и да бъдат оповестени.
- Да създаде ясна политика за възнагражденията на съветите на държавните предприятия, която е благоприятна за дългосрочния и средносрочния интерес на предприятието и може да привлече и мотивира квалифицирани професионалисти.

Всички останали четири принципа биват изпълнявани от между 2 и 4 министерства.

Таблица 7. Сумарни оценки на изпълнение на принципите на корпоративно управление в министерствата през 2019 г., точки

I: ОБОС-НОВКА ЗА ДЪРЖ. СОБСТ.	II: РОЛЯТА НА ДЪРЖАВАТА КАТО СОБСТВЕНИК									VI: ОПО-ВЕСТЯВАНЕ И ПРОЗРАЧ-НОСТ
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Министерства	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
МТСП	0	1	1	0	0	1	0	0	0	1
МТИТС	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
МОН	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
МВР	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1
МИ	0	1	1	0	1	0	1	0	0	1
МП	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
МК	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0
МОСВ	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
МЗХГ	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
МЕ	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
МТ	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
МВНР	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0
МРРБ	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0
МЗ	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0
МФ	0	1	1	0	1	0	1	1	0	1
МО	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0
ММС	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0
Общо	0	17	17	1	2	3	2	4	0	6

Източник: Съставена от авторите.

Забележка:

Обозначенията в анкетата на горната таблица са следните:

1- I. Г. Държавата трябва да обоснове собствеността върху отделни държавни предприятия и да извършва периодичен преглед за това. Всякакви цели на обществената политика, които се изискват от отделните държавни предприятия или групи от държавни предприятия, трябва да бъдат ясно определени от съответните органи и да бъдат оповестени.

2- II. Д. Принципатът на собствеността следва да се отчита пред съответните представителни органи и да има ясно определени отношения със съответните публични органи, включително висшите държавни одитни институции.

3- 1. Да бъде представявана на общите събрания на акционерите и ефективно да упражнява правото на глас;

4- 2. Да създаде добре структурирани, основани на заслуги и прозрачни процедури за назначаване на съвета в държавните предприятия, в които има пълна или мажоритарна собственост, като активно участва в назначаването на всички съвети на държавните предприятия и допринася за многообразието на съвета;

5- 3. Да определя и наблюдава изпълнението на широките мандати и цели за държавните предприятия, включително финансови цели, цели за капиталовата структура и нива на толериране на риска;

6- 4. Да създаде системи за отчитане, които позволяват на принципала на собствеността редовно да наблюдава, одитира и оценява резултатите на държавните предприятия, както и да наблюдава и контролира тяхното съот-

ветствие с приложимите стандарти за корпоративно управление;

7- 5. Да разработи политика за оповестяване на информация за държавните предприятия, която идентифицира каква информация трябва да бъде публично оповестена, подходящите канали за оповестяване и механизми за гарантиране на качеството на информацията;

8- 6. Когато е уместно и разрешено от правната система и нивото на собственост на държавата, да поддържа непрекъснат диалог с външни одитори и специфични органи за държавен контрол;

9- 7. Да създаде ясно политика за възнагражденията на съветите на държавните предприятия, която е благоприятна за дългосрочния и средносрочния интерес на предприятието и може да привлече и мотивира квалифицирани професионалисти.

10- VI. В. Принципатът на собствеността трябва да разработи система за последователно отчитане на държавните предприятия и да публикува годишен обобщен доклад за държавните предприятия. Добрата практика изисква използването на уеб-базирана комуникация за улесняване на достъпа на широката общественост.

В заключение на тази част от доклада е необходимо да се обърне внимание на министерствата да разработят мерки за спазване на неприлаганите досега два принципа, но също така те трябва да създадат система за постоянно прилагане на всичките принципи на корпоративно управление, които се отнасят до тях.

В сравнителен план в следващата таблица е представено приложението на принципите на корпоративно управление по отговорни институции (Таблица 8). Едновременно с напредъка, ясно са изведени проблемните области. В най-добро положение се намират принципите на корпоративно управление, които следва да се изпълняват от държавата. При тях има подобрение през 2019 г. като е постигната котата от 63 точки. Това се дължи на влизането в сила на Закона за публичните предприятия.

Леко завишение има и при министерствата, които през 2019 г. постигат 22 точки, което е най-добро постижение през последните четири години. Въпреки това министерствата въобще не прилагат два принципа на корпоративно управление, а средното приложение е на два от десет принципа, което е крайно незадоволително. Липсата на съществена промяна при министерствата е силен аргумент за създаване на Агенцията за публичните предприятия и контрол, която изземва и централизира функции на принципал, които се упражняваха досега от министерствата. По този начин може да се предполага, че равнището на корпоративното управление ще се подобрява.

Основната отговорност остава за държавните предприятия, които въпреки че са най-важният адресат на принципите на корпоративното управление показват спад в оценките на корпоративното управление през 2019 г.

Таблица 8. Обобщени оценки на прилагането на принципите на корпоративно управление по отговорни институции, точки

Институция	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Държавни предприятия	39	39	38	28
Държава	59	59	59	63
Министерства	21	21	19	22

Източник: съставена от авторите.

V. РЕЗУЛТАТИ ОТ СОЦИОЛОГИЧЕСКО ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАГЛАСИТЕ КЪМ КОРПОРАТИВНОТО УПРАВЛЕНИЕ В ДЪРЖАВНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ

Методология на изследването

Полустандартизирано анкетно проучване включващо 7 отворени и затворени въпроси и 5 демографски характеристики на участниците в изследването.

Методика на регистрацията

Избраният подход при събирането на емпиричната информация включва използване на електронната система на Surveymonkey.com и комуникация чрез електронна поща.

В периода от 11.10-20.11.2020 г. са изпратени 4 пъти по 246 покани за участие в анкетното проучване на предоставяните от държавните предприятия адреси. Допълнително, 10 от поканите бяха изпратени до персонализирани e-mail адреси. Получени са 8 попълнени електронно анкети и 2 върнати на електронната поща. Всички адреси са извлечени от публично достъпни интернет сайтове и регистри на държавните предприятия.

Паспортни данни на участниците

1. Правна форма

- 3 са еднолични акционерни дружества
- 4 са еднолични дружества с ограничена отговорност
- 2 са дружества с ограничена отговорност
- 1 е акционерно дружество.

2. Брой заети

- 6 предприятия имат до 250 заети лица
- 4 предприятия имат над 250 заети лица.

3. Разпределение по министерство–принципал и код на икономическата дейност

- МТИТС – 52.20
- МРРБ – 71.11
- МЗ – 86.10
- МРРБ – 64.92, 36.00, 37.00

4. Седалище на предприятието

- 1 предприятие е със седалище във Видин
- 1 предприятие е със седалище в Разград
- 3 предприятия са със седалище в София-град
- 2 предприятия са със седалища в Ямбол
- 1 предприятие е със седалище в Перник
- 2 предприятия са със седалище в Бургас

5. Заемана длъжност на респондента

- Трима директори, в това число двама изпълнителни и един финансов
- Трима управители
- Един главен счетоводител
- Един юристконсулт
- Един експерт Управление на човешките ресурси
- Един координатор на проекти

6. Населено място - Видин, Разград, Ямбол, София, Перник, Бургас

Получени резултати

Данните от изследването са групирани в 6 основни теми, представени както следва.

Публичност и отчетност

Първите два въпроса от анкетата имат за цел да наберат информация относно вида на публично достъпната информация, предоставяна от предприятията (Графика 6) и степента на тяхната отчетност (Графика 7). На респондентите е предоставена възможността да посочват повече от един верен отговор. Данните формират две групи отговори, определящи степените на отчетност.

В първата група попадат:

- Заверка на Годишния финансов отчет – 90%
- Публикуване на Годишния отчет за дейността – 70%
- Наличие на одобрен от принципала бизнес план – 70%
- Наличие на процедури за вътрешен одит – 70%.

Въпреки високата степен на отчетност – между 70-90%, една не малка част в рамките на 10-30% от предприятията, не прилагат и не спазват законовите изисквания относно публикуването на Годишен отчет за дейността, Годишен финансов отчет и наличието на бизнес план.

В 90% от предприятията все още няма независими членове в съвета на директорите, а в 70 до 80% от тях публичността е проблематична.

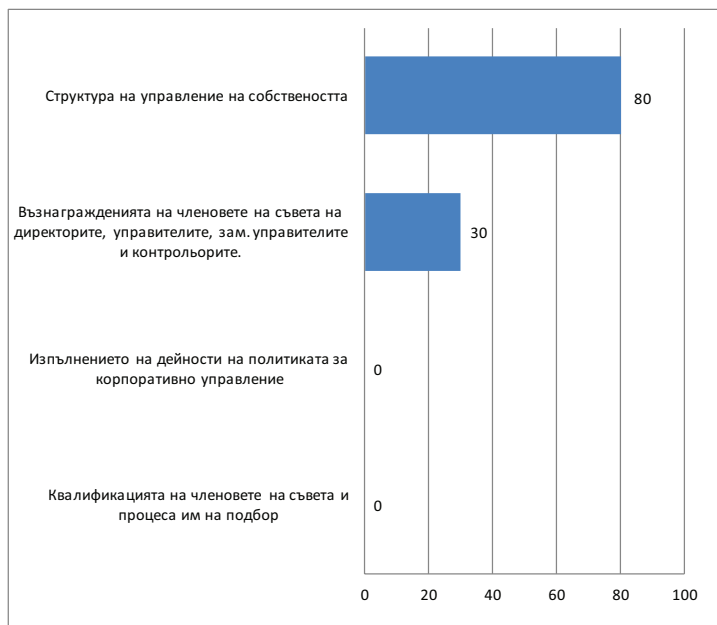
Графика 6. Прилагани принципи на отчетност в държавните предприятия, %

Източник: Резултати от социологическото изследване.

Резултатите от следващия въпрос на анкетата показват още един съществен проблем при работата на държавните предприятия (Графика 7). Това е проблемът с публикуване на информация относно структурата на управление на собствеността, възнагражденията на членовете на съвета на директорите, управителите, зам. управителите и заместник директорите.

Графика 7. Съдържание на публикуваната информация, в %

Източник: Резултати от социологическото изследване.

Нито едно предприятие не декларира, че публикува информация относно изпълнение на дейности на политиката за корпоративно управление или квалификацията на членовете на съвета на директорите и начина им на подбор.

Степен на участие в процеса на вземане на решения и контрол

Наред с липсата на прозрачност и проблемите с отчетността не е изненада, че едва в едно предприятие от 10 декларира наличието на одитен комитет към Съвета на директорите.

Познаване Насоките на ОИСП за корпоративно управление на държавните предприятия

Следващият въпрос цели да покаже как респондентите оценяват собствените си знания за степента на познаване на Насоките на ОИСП за корпоративното управление на държавните предприятия (Графика 8).

Графика 8. Степен на познаване на Насоките на ОИСП за корпоративно управление на държавните предприятия, в %

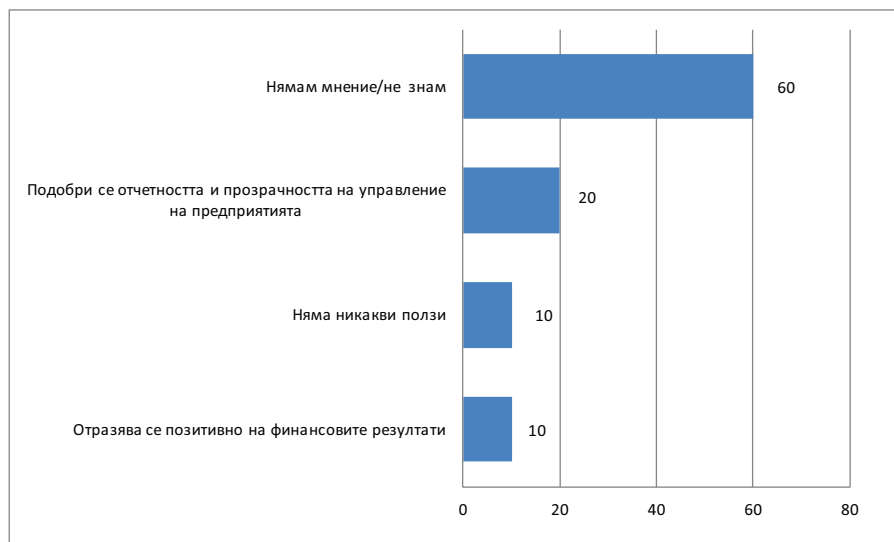
Източник: Резултати от социологическото изследване.

Регистрирани са ниски нива на самооценка относно познаването на насоките на ОИСП за корпоративно управление на държавните предприятия. По-малко от половината респонденти декларират, че ги познават донякъде. Мнозинството от тях все още или не ги познава или познанието им е в ниска степен.

Оценка на ползите от Закона за публичните предприятия, приет през октомври 2019 г.

Потърсихме мнението на ръководителите на предприятията относно ефективността на Закон за публичните предприятия. Ето и получените отговори (Графика 9).

Графика 9. Мнение за ефектите от новия Закон за публичните предприятия, в %

Източник: Резултати от социологическото изследване.

От получените отговори по този въпрос могат да се направят следните заключения:

- Първо, повече от половината от отговорите показват незнание или липса на мнение сред респондентите относно новия Закон за публичните предприятия, който трябва да се прилага от тях.
- Второ, при 20% от предприятията е подобрена отчетността и прозрачността на управление, в резултат от прилагане на Закона за публичните предприятия, а при 10% неговото прилагане се отразява добре на финансовите резултати.

Предложения за промени и стереотипи за добро корпоративно управление на държавните предприятия

В сравнение с предходната анкета, проведена през 2019 г., при този опит за сондиране на мнение сред вземащите решения в държавните предприятия са получени едва три предложения и идеи за възможни подобрения.

Отговорите индикират за наличие на три проблема.

Първият проблем е с включването на различни управленски нива в про-

цеса на вземане на решения. Един от респондентите споделя, че „Ако зависеше от мен - щях да помисля какво да променя”. Този отговор показва, че въпреки заеманата управленска длъжност, той не вижда, връзката на своите решения с възможностите за промяна към по-добро.

Вторият проблем е свързан с човешките ресурси. Вероятно лошото финансово състояние на някои държавни предприятия ги поставят в невъзможност за привличане на квалифициран персонал, затова един от респондентите посочва, че „при финансова възможност бих назначил повече квалифицирани специалисти”.

На трето място, един респондент вижда съществени проблеми, произтичащи от динамично променящата се нормативна уредба. Той споделя „Не бих променяла непрекъснато нормативната уредба, защото това води до безконтролност. Бих премахнала петгодишните програми, защото неизпълнението им води до наказания, а самото им изпълнение не зависи от лечебните заведения”. Може да се предположи, че петгодишните програмни периоди са прекалено дълги за динамично променящата се среда, което поставя предприятията в ситуация на невъзможност за тяхната реализация.

Детерминанти на доброто корпоративно управление на държавните предприятия

Изследователският екип реши да потърси отговор на въпроса, кои са най-силните детерминанти на доброто корпоративно управление на държавните предприятия. За целта бе разработен въпрос с включени осем променливи, някои от които са в пряка връзка с предходно зададените въпроси. Получените резултатите са показани на Графика 10.

Според 90% от респондентите, личните управленски качества и мотивация на оперативните ръководители е най-силната детерминанта на доброто корпоративно управление. Пред нея отстъпват дори детерминанти като „контрол на изпълнение на поставените цели” (60%) и „спазването на Закона за публичните предприятия” (50%). Изглежда вътрешно-властовата ос в предприятията демонстрира висока оценка на адаптивност спрямо външната конкурентна среда, състояща се от законовата рамка и контрола върху държавните предприятия.

От това изследване се регистрира съществено разминаване в относителните дялове на респондентите определящи „спазването на Закона за публичните предприятия” като съществена детерминанта на доброто управление и познаването на Закона за публичните предприятия (едва 10% отговарят, че познават добре закона). Същото твърдение може да бъде защитено и когато става дума за препоръките на ОИСП за добро корпоративно управление на държавните предприятия.

Графика 10. Детерминанти на доброто корпоративно управление на държавните предприятия, в %

Източник: Резултати от социологическото изследване.

Не малка част – 40% от респондентите, посочват, че държавните предприятия не могат да бъдат управлявани по изцяло корпоративен начин, тъй като изпълняват и социални функции. Такова разбиране съществува в теорията и намира отражение също и в Закона за публичните предприятия. Затова са предвидени определени механизми за изпълнение на обществените цели на държавните предприятия. Очевидно в практиката тези механизми или не са намерили достатъчно широко приложение, или не се познават достатъчно добре.

Като цяло, държавните предприятия остават затворени структури, които не предоставят или не желаят да предоставят информация по линия на обикновено социологическо изследване. Няма как по друг начин да се обясни попълването само на 10 анкети от 246 държавни предприятия.

VI. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

Най-важните изводи от направеното изследване за състоянието на корпоративното управление на държавните предприятия през 2019 г., върху които са направени последващи препоръки, могат да бъдат обобщени по следния начин:

- През годината средната оценка на корпоративното управление на държавните предприятия се понижава като от равнище от 38 точки, постигнато през предходните три години достига до 28 точки. Основната причина за това понижение се крие в непредоставянето на публична отчетна информация за годината от 47 държавни предприятия.
- Запазва се ситуацията най-добри резултати в корпоративното управление да имат държавните предприятия от силно регулирани сектори като водоснабдяване и канализация, болнични и здравни заведения, финансово посредничество и военно производство. Държавните предприятия от конкурентните сектори се представят много по-слабо, което говори за ефектите от наложената регулация.
- Държавата в лицето на правителството и законодателната власт през 2019 г. подобрява рамката на добро корпоративно управление. Това е постигнато с приемането на Закона за публичните предприятия и създаването на специализираната Агенция за публичните предприятия и контрол.
- Основният проблем при прилагане на принципите за корпоративно управление от държавата е в раздел I на Насоките: *Обосновка за държавната собственост*. Все още в страната не съществува политика на упражняване на правото на собственост. Нейното разработване предстои и през 2020 г. се очаква да се публикува за обсъждане предложение за такава политика.
- В министерствата, които изпълняват ролята на принципали на държавните предприятия, съществуват сериозни дефицити по отношение на корпоративното управление и през годината се наблюдава леко подобрение. Два принципа от общо десет въобще не се прилагат в практиката на министерствата, а един се прилага само от едно министерство. В министерствата не съществува цялостна система на корпоративно управление, която да отговаря на съвременните принципи от Насоките на ОИСР. Очевидно с пренасяне на функции на принципал от министерствата към Агенцията за публичните предприятия и контрол може да се очаква подобрение при изпълнение на присъщите на принципала 10 принципа на корпоративно управление.
- В хода на социологическото изследване и при анализ на практиките на корпоративно управление се установи, че ръководствата на държавните предприятия имат слаби познания на Насоките на ОИСР за корпоративно управление на държавните предприятия, както и на Закона за публичните предприятия. Усъвършенстването на корпоративното управление в тях ще изискват да се положат специални усилия за обучение и интелигентно използване на тези документи в българските условия.

ЛИТЕРАТУРА

Годишен финансов отчет за 2017 година. София: Информационно обслужване АД. 2018.

Границка Л. "Автомостри" работи с над 460 фирми избрани на тъмно", *Mediapool.bg*, 3.11.2020. <<https://www.mediapool.bg/avtomagistrali-raboti-s-nad-460-firmi-podbrani-na-tamno-news314001.html>>.

Закон за публичните предприятия, ДВ. бр.79 от 8 октомври 2019 г.

Клуб „Икономика 2000“. 2020. Оценка на корпоративното управление на държавните предприятия - 2016 – 2018 година. София.

Клуб „Икономика 2000“. 2020. Чуждестранен опит в областта на корпоративното управление на държавните предприятия. София.

ОИСР. Насоки на ОИСР за корпоративното управление на държавните предприятия. Париж. 2015.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1. Въпросник на социологическото изследване, 2020 г.

1. Моля посочете всеки верен отговор, който се отнася до вашето предприятие

	Да	Не	Не зная
Вашето предприятие публикува Годишен доклад за дейността си			
Вашето предприятие публикува Годишен финансов отчет			
Във Вашето предприятие има одобрен от принципала бизнес план			
Ръководството на Вашето предприятие е приело принципите на Националния кодекс за корпоративно управление			
Ръководството на Вашето предприятие е приело етичен кодекс или стандарти на отговорно бизнес поведение			
Годишният финансов отчет на Вашето предприятие се заверява от външни одитори			
Във Вашето предприятие съществуват процедури за вътрешен одит			
Съветът на директорите на Вашето предприятие прави годишна самооценка на работата си			
В Съвета на директорите (Надзорния съвет) на Вашето предприятие има независими членове (независими директори)			

2. В годишния отчет за дейността на Вашето предприятие публикувате ли информация за:

	Да	Не	Не зная
Структурата на управление и собственост			
Изпълнението на дейности на политиката за корпоративно управление			
Възнагражденията на членовете на съвета на директорите, управителите, зам. управителите и контролорите			
Квалификацията на членовете на съвета и процеса им на подбор			

3. Към съвета на директорите във Вашето предприятие има ли формирани комитети, ако да, моля посочете какви, ако не, преминете към следващия въпрос

4. Вие лично в каква степен познавате Насоките на ОИСП за корпоративно управление на държавните предприятия

(Изберете един отговор)

- Познавам ги детайлно
- Добре ги познавам
- Донякъде ги познавам
- Слабо ги познавам
- Не ги познавам/Не съм чувал за тях

5. Какви според Вас са ползите от прилагането на Закона за публичните предприятия, приет през октомври 2019 г.?

(Изберете всеки верен отговор)

- Подобри се отчетността и прозрачността на управление на предприятията
- Назначаването на членовете на управителните органи на предприятията става по конкурентен начин, подбират се истински професионалисти, а политическите назначения се ограничават
- Отразява се позитивно на финансовите резултати
- Няма никакви ползи
- Други
- Нямам мнение/не знам

6. Ако зависеше от Вас, какво бихте подобрили/променили в корпоративното управление на Вашето предприятие

7. Според Вас, от какво зависи доброто корпоративно управление на държавните предприятия?

(възможен е повече от един отговор)

- От спазването на принципите на добро корпоративно управление, разписани в Закона за публичните предприятия
- От спазването на принципите и препоръките на ОИСП за корпоративно

управление

- От личните управленски качества и мотивация на оперативните ръководители;
- От контрола на изпълнение на поставените цели
- От състава на управленските органи – Надзорен съвет, Управителен съвет, Съвет на директорите, управители и контролори
- От надзора, упражняван от министерствата и Агенцията за публичните предприятия и контрол
- От друго, моля посочете
- Държавните предприятия не могат да бъдат управлявани по корпоративен начин, тъй като изпълняват и социални (обществено значими) функции

Идентификационни въпроси

Моля отбележете за Вашето предприятие:

- КИД на държавното предприятие или основен предмет на дейност
- Министерство принципал
- Средногодишен брой на персонала за 2018 г. – до 250 души, над 251 души.
- Длъжност на отговарящия
- Населено място
- Правна форма - ЕАД, АД, ЕООД, ЕАД, държавно предприятие по чл. 62, ал. 3 на Търговския закон

Приложение 2. Оценки на корпоративното управление на държавните предприятия през 2016 – 2019 г., брой точки

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
1	Български енергиен холдинг (БЕХ)	48	48	48	48	48
2	Булгаргаз	48	48	48	46	47
3	Булгартел	44	42	31	38	39
4	Булгартрансгаз	44	44	50	38	44
5	АЕЦ Козлодуй	56	56	56	26	49
6	Електроенергиен системен оператор	46	46	42	12	37
7	ТЕЦ Марица Изток - 2	52	52	52	26	46
8	Мини Марица-Изток	52	52	52	48	51
9	Национална електрическа компания (НЕК)	54	54	54	56	55
10	Минпроект	33	21	31	23	27
11	Българска нефтена компания	0	0	21	0	5
12	Проектна компания Нефтепровод Бургас-Александруполис БГ	31	31	31	29	31
13	Българска независима енергийна борса	31	31	0	0	16

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
14	Радиоактивни отпадъци	19	19	19	17	18
15	Управление и стопанисване на язовири	0	0	0	0	0
16	Еко Антрацит	29	29	29	25	28
17	Национална компания индустриални зони	31	31	31	19	28
18	Варна Запад индустриална зона	29	23	27	0	20
19	Свободна зона Русе	31	29	31	27	30
20	Свободна зона Свиленград	29	31	25	0	21
21	Свободна зона Видин	33	33	33	31	33
22	Индустриален и логистичен парк-Бургас	29	29	29	0	22
23	Българска агенция за експортно застраховане	52	48	42	17	40
24	Екоинженеринг - РМ	39	43	43	43	42
25	Държавна консолидационна компания	33	27	31	27	30
26	Летище Стара Загора	32	36	43	0	28
27	НИТИ	33	33	33	23	31
28	Национален институт за изследване на виното, спиртните напитки и етеричните масла	50	50	50	43	48

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
29	Държавна лаборатория българска роза	36	43	0	0	20
30	Институт по маркетинг	36	43	43	46	42
31	Ел Би Булгарикум	35	35	35	31	34
32	Монтажи	35	31	35	27	32
33	Булгарплодекспорт	29	29	46	0	26
34	Вазовски машиностроителни заводи	46	46	46	36	44
35	Сертификация	50	43	50	50	48
36	Кинтекс	38	38	38	27	35
37	Електронекспорт	32	46	43	0	30
38	Авионамс	0	28	30	36	24
39	Плод-зеленчук	32	32	32	21	29
40	Пазар за плодове, зеленчуци и цветя	31	42	38	31	35
41	София Тех Парк	40	40	40	40	40
42	Българска банка за развитие	60	60	60	60	60

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
43	Микрофинансираща институция ДЖОБС	56	56	56	60	57
44	Национален гаранционен фонд	52	52	52	56	53
45	Българска фондова борса - София	75	75	67	73	72
46	Фонд мениджър на финансови инструменти в България	40	40	40	40	40
47	Алианс	43	43	43	36	41
48	Аудиовидео Орфей	19	29	27	25	25
49	Филмова студия „ВРЕМЕ“	29	29	29	29	29
50	Национална Агенция Музика	29	29	29	25	28
51	Реставрация	25	23	23	25	24
52	Академика 2011	31	31	31	25	30
53	Български спортен тотализатор	42	42	42	42	42
54	Национална спортна база	36	36	32	0	26
55	Специализирана болница за активно лечение по травматология, ортопедия и спортна медицина „Проф. д-р Димитър Шойлев“	44	44	44	38	42
56	Сердика спортни имоти	0	42	38	4	21

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
57	Армстройинвест	46	46	46	43	46
58	Диагностично консултативен център „Свети Георги“	50	43	43	43	45
59	Диагностично консултативен център „Свети Георги Победоносец“	46	46	46	36	44
60	Интендантско обслужване	31	31	31	31	31
61	Многопрофилна болница за продължително лечение и рехабилитация „Света Богородица“	57	57	57	64	59
62	МОБА	50	50	43	54	49
63	ПРОНО	57	50	50	50	52
64	Снабдяване и търговия - МО	68	61	61	46	59
65	Терем Холдинг	44	44	40	35	41
66	Терем – КРЗ Флотски арсенал – Варна	71	71	64	57	66
67	Терем – Хан Крум	57	57	57	50	55
68	Терем – Ивайло	68	61	61	46	59
69	Терем-Летец	50	50	50	50	50
70	Терем– Ловеч	50	50	50	0	38
71	Терем – Цар Самуил	43	43	43	46	44

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
72	Многопрофилна болница за долекуване, продължително лечение и рехабилитация „Вита“	54	54	54	54	54
73	Военно издателство	29	29	0	0	15
74	Ученически отдих и спорт	25	25	25	25	25
75	Образование и наука	23	23	23	25	24
76	Студентски столове и общежития	23	23	23	27	24
77	Фонд затворно дело	29	29	29	33	30
78	Автомагистрала	35	35	35	40	36
79	Фонд за органите за местно самоуправление в България - ФЛАГ	29	29	29	35	31
80	Фонд за устойчиво градско развитие (ФУГР)	35	35	35	35	35
81	Геопланпроект	35	35	35	0	26
82	Геозащита - Перник	36	36	0	0	18
83	Геозащита - Плевен	43	43	0	0	22
84	Геозащита - Варна	32	32	32	32	32
85	Главно управление строителство и възстановяване (ГУСВ)	19	25	25	19	22
86	Кюстендилска вода	54	54	54	54	54

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
87	Национален център за териториално развитие (НЦТР)	19	19	19	19	19
88	Научно-изследователски строителен институт (НИСИ)	36	36	36	36	36
89	Научноизследователски институт по строителни материали (НИИСМ)	36	36	0	0	18
90	Пловдивпроект	43	43	25	0	28
91	Проинвекс	43	43	43	43	43
92	Водоснабдяване и канализация - Благоевград	64	64	64	64	64
93	Водоснабдяване и канализация - Бургас	32	36	36	36	35
94	ВИК - Димитровград	57	57	57	57	57
95	Водоснабдяване и канализация - Добрич	32	28	34	30	31
96	ВИК - Габрово	50	50	50	50	50
97	Водоснабдяване и канализация - Хасково	53	53	53	53	53
98	Водоснабдяване и канализация - Исперих	43	43	43	43	43
99	Водоснабдяване и канализация Йовковци - Велико Търново	68	68	68	68	68
100	ВИК - Кърджали	54	54	54	54	54
101	ВИК - Ловеч	42	42	42	42	42

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
102	Водоснабдяване и канализация - Монтана	43	43	43	43	43
103	ВИК в ликвидация - Пазарджик	32	32	0	0	16
104	Водоснабдяване и канализация - Перник	54	54	54	50	53
105	Водоснабдяване и канализация - Плевен	43	43	43	43	43
106	Водоснабдяване и канализация - Пловдив	46	54	46	46	48
107	Водоснабдяване и канализация - Русе	36	54	36	43	42
108	Водоснабдяване и канализация - Шумен	53	53	47	47	50
109	Водоснабдяване и канализация - Силистра	79	75	75	61	72
110	Водоснабдяване и канализация - Сливен	54	54	79	64	62
111	ВИК - Смолян	71	71	71	61	69
112	Водоснабдяване и канализация - София	71	71	71	68	71
113	Водоснабдяване и канализация - Стара Загора	57	57	57	54	56
114	Водоснабдяване и канализация - Търговище	79	64	64	57	66
115	Водоснабдяване и канализация - Варна	57	57	57	68	60
116	Водоснабдяване и канализация - Видин	57	57	57	54	56

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
117	Водоснабдяване и канализация - Враца	68	75	68	79	72
118	Водоснабдяване и канализация - Ямбол	54	54	54	71	58
119	Водоснабдяване - Дунав	57	57	57	61	58
120	НДК - Конгресен център София	50	0	50	23	31
121	ВМТ Орбита	10	10	0	0	5
122	Слънчев бряг	32	32	44	0	27
123	Пристанищна инфраструктура	46	46	46	31	42
124	Пристанище Бургас	42	27	27	23	30
125	Пристанище Варна	42	42	42	23	37
126	Пристанище Видин	29	29	29	29	29
127	Пристанищен комплекс Русе	46	46	42	35	42
128	Ръководство на въздушното движение (РВД)	48	48	48	31	44
129	Летище Горна Оряховица	57	57	57	43	54
130	Летище Пловдив	27	27	27	15	24
131	Летище София	34	30	30	17	28

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
132	Български пощи	40	36	36	17	32
133	Български морски квалификационен център	42	42	42	29	39
134	Многопрофилна болница за активно лечение Варна	43	43	39	29	38
135	Транспортен диагностично консултативен център Бургас	32	32	32	29	31
136	Информационно обслужване	36	36	36	35	36
137	Национална компания железопътна инфраструктура (НКЖИ)	28	24	24	42	30
138	БДЖ Пътнически превози	36	36	36	64	43
139	БДЖ Товарни превози	43	36	43	14	34
140	Холдинг БДЖ	36	36	20	23	29
141	Транспортно строителство и възстановяване	24	24	24	15	22
143	Съобщително строителство и възстановяване	23	21	25	19	22
145	Българо-германски център за професионално обучение	33	33	33	29	32
146	Русалка	0	0	0	0	0
147	Агенция дипломатически имоти в страната (АДИС)	43	32	46	32	38
149	Безконтактни мултиплексорни вериги	50	57	50	50	52

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
150	Агролеспроект	39	36	36	0	28
151	Рибни ресурси	36	36	36	0	27
152	Система за агропазарна информация	43	39	0	0	21
153	Земинвест	35	35	38	0	27
154	Северноцентрално държавно предприятие - Габрово	50	34	0	32	29
155	Югоизточно държавно предприятие - Сливен	26	26	0	28	20
156	Южноцентрално държавно предприятие - Смолян	40	42	40	36	40
157	Североизточно държавно предприятие - Шумен	28	44	0	36	27
158	Северозападно държавно предприятие - Враца	48	38	38	30	39
159	Югозападно държавно предприятие - Благоевград	42	42	44	44	43
160	Агроводинвест	19	44	44	31	35
161	Кабюк	44	44	44	0	33
162	Напоителни системи	44	52	56	0	38
163	Сортови семена - Елит	38	42	42	21	35
164	Врана	29	29	27	0	21

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
165	Агроуслуги	0	0	0	0	0
166	Тракиец	0	0	0	0	0
167	Цех за хмелов гранулат	0	0	0	0	0
168	Университетска многопрофилна болница за активно лечение по спешна медицина „Пирогов“	38	48	48	28	41
171	Специализирана болница за активно лечение по белодробни болести „Света София“	46	44	44	44	45
173	Специализирана болница за активно лечение по ортопедия „Проф. Бойчо Бойчев“	38	33	33	33	34
174	Специализирана болница за активно лечение по акушерство и гинекология „Майчин дом“	38	38	38	40	39
176	Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Александровска“	42	42	42	40	42
177	Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Света Екатерина“	42	42	42	42	42
179	Многопрофилна болница за активно лечение по неврология и психиатрия „Свети Наум“	42	42	38	36	40
181	Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Царица Йоанна - ИСУЛ“	34	34	34	34	34
183	Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Д-р Георги Странски“	34	34	38	34	35
186	Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Свети Иван Рилски“	42	40	14	40	34
188	Многопрофилна болница за активно лечение „Света Марина“	24	48	48	44	41

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
191	Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Свети Георги“	44	36	28	28	34
194	Многопрофилна болница за активно лечение „Национална кардиологична болница“	30	32	28	8	25
196	Специализирана болница за активно лечение на детски болести „Проф. Иван Митев“	30	24	28	0	21
197	Специализирана болница за активно лечение по онкология	48	44	0	32	31
199	Университетска специализирана болница за активно лечение по ендокринология „Акад.Иван Пенчев“	33	31	27	0	23
200	Специализирана болница за активно лечение по инфекциозни и паразитни болести „Проф.Иван Киров“	31	31	33	0	24
201	Национална специализирана болница по физикална терапия и рехабилитация	19	31	33	0	21
202	Национална специализирана болница за лечение на хематологични заболявания	29	31	31	0	23
203	Специализирани болници за рехабилитация - Национален комплекс	34	40	38	0	28
205	Специализирана болница за рехабилитация „Бургаски минерални бани“	33	33	31	0	24
206	Център за отдиш - Китен	0	0	0		0
207	Специализирана болница за активно лечение по лицево-челюстна хирургия	61	61	43	0	41
208	Специализирана болница за активно лечение на белодробни болести - Габрово	39	61	61	0	40

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
209	Детска специализирана болница за продължително лечение и рехабилитация на белодробни болести „Царица Йоанна“	38	44	44	0	32
210	Специализирана болница за продължително лечение на белодробни болести - Роман	54	54	54	29	47
211	Специализирана болница за активно лечение на белодробни болести - Перник	54	54	54	14	44
212	Специализирана болница за активно лечение на белодробни болести - Троян	54	46	61	0	40
213	Специализирана болница за продължително лечение и рехабилитация на пневмофтизиатрични заболявания „Света Петка Българска“	54	61	54	57	56
214	Специализирана болница за пневмофтизиатрични заболявания и продължително лечение и рехабилитация „Цар Фердинанд I“	43	43	46	43	44
215	Специализирана болница за рехабилитация - Тузлата	21	21	39	0	21
216	Специализирана болница за рехабилитация - Марикистиново	32	32	32	0	24
217	Специализирана болница за рехабилитация - Котел	54	54	64	0	43
218	Специализирана болница за продължително лечение и рехабилитация на вътрешни болести- Мездра	50	14	46	0	28
219	Специализирана болница за активно лечение на онкологични заболявания със стационар - София област	46	46	46	0	35
220	Център за психично здраве - София	61	61	61	0	46

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
221	Специализирана болница за активно лечение по пневмо-фтизиатрични заболявания София-област	54	54	54	0	40
222	Многопрофилна болница за активно лечение -Благоевград	36	36	36	0	27
223	Университетска многопрофилна болница за активно лечение - Бургас	36	32	36	36	35
224	Многопрофилна болница за активно лечение „Света Анна“ - Варна	42	40	40	0	31
226	Многопрофилна болница за активно лечение „Д-р Стефан Черкезов“	42	42	42	38	41
227	Многопрофилна болница за активно лечение „Света Петка“	40	40	38	34	38
228	Многопрофилна болница за активно лечение „Христо Ботев“	24	24	24	14	22
229	Многопрофилна болница за активно лечение „Д-р Тота Венкова“	36	36	36	38	37
231	Многопрофилна болница за активно лечение „Добрич“	36	36	36	44	38
233	Многопрофилна болница за активно лечение „Д-р Атанас Дафовски“	34	34	34	0	26
234	Многопрофилна болница за активно лечение „Д-р Никола Василев“	36	36	32	38	36
235	Многопрофилна болница за активно лечение „Д-р Параскев Стоянов“	32	32	32	32	32
236	Многопрофилна болница за активно лечение „Д-р Стамен Илиев“	32	32	32	32	32
237	Многопрофилна болница за активно лечение - Пазарджик	34	34	38	36	36
238	Многопрофилна болница за активно лечение „Рахила Ангелова“	38	38	38	18	33

№ в БД	Наименование	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-19 г.
241	Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Пловдив“	34	28	36	32	33
242	Многопрофилна болница за активно лечение „Свети Иван Рилски“ - Разград	36	36	36	0	27
243	Университетска многопрофилна болница за активно лечение „КАНЕВ“ - Русе	42	42	42	46	43
244	Многопрофилна болница за активно лечение - Силистра	22	36	34	46	35
246	Многопрофилна болница за активно лечение „Д-р Иван Селимински“ - Сливен	36	36	36	36	36
248	Многопрофилна болница за активно лечение „Д-р Братан Шукеров“	26	34	34	0	24
249	Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Света Анна“ - София	32	34	42	0	27
251	Университетска многопрофилна болница за активно лечение „Проф.д-р Стоян Киркович“	40	40	40	34	39
252	Многопрофилна болница за активно лечение „Търговище“	30	38	38	0	27
253	Многопрофилна болница за активно лечение - Хасково	36	36	36	36	36
255	Многопрофилна болница за активно лечение - Шумен	40	40	40	38	40
257	Многопрофилна болница за активно лечение „Свети Панталеймон“ - Ямбол	22	32	24	28	27
259	Балнеологичен център Камена	22	22	22	20	22
261	Бул Био Национален център по заразни и паразитни болести (НЦЗПБ)	54	54	54	36	50
262	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС)	35	35	35	35	35

Приложение 3. Списък на държавните предприятия без отчетна информация за 2019 г., брой точки

№	№ в БД	Наименование на ДП	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-2019 г.
1	220	Център за психично здраве - София	61	61	61	0	46
2	217	Специализирана болница за рехабилитация - Котел	54	54	64	0	43
3	208	Специализирана болница за активно лечение на белодробни болести - Габрово	39	61	61	0	40
4	212	Специализирана болница за активно лечение на белодробни болести - Троян	54	46	61	0	40
5	221	Специализирана болница за активно лечение по пневмо-фтизиатрични заболявания София-област	54	54	54	0	40
6	162	Напоителни системи	44	52	56	0	38
7	219	Специализирана болница за активно лечение на онкологични заболявания със стационар - София област	46	46	46	0	35
8	161	Кабюк	44	44	44	0	33
9	209	Детска специализирана болница за продължително лечение и рехабилитация на белодробни болести "Царица Йоанна"	38	44	44	0	32
10	224	Многопрофилна болница за активно лечение "Света Анна" - Варна	42	40	40	0	31
11	203	Специализирани болници за рехабилитация - Национален комплекс	34	40	38	0	28

№	№ в БД	Наименование на ДП	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-2019 г.
12	26	Летище Стара Загора	32	36	43	0	28
13	150	Агролеспроект	39	36	36	0	28
14	218	Специализирана болница за продължително лечение и рехабилитация на вътрешни болести- Мездра	50	14	46	0	28
15	122	Слънчев бряг	32	32	44	0	27
16	153	Земинвест	35	35	38	0	27
17	222	Многопрофилна болница за активно лечение - Благоевград	36	36	36	0	27
18	242	Многопрофилна болница за активно лечение "Свети Иван Рилски" - Разград	36	36	36	0	27
19	249	Университетска многопрофилна болница за активно лечение "Света Анна" - София	32	34	42	0	27
20	151	Рибни ресурси	36	36	36	0	27
21	252	Многопрофилна болница за активно лечение "Търговище"	30	38	38	0	27
22	54	Национална спортна база	36	36	32	0	26
23	33	Булгарплодекспорт	29	29	46	0	26

№	№ в БД	Наименование на ДП	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-2019 г.
24	233	Многопрофилна болница за активно лечение "Д-р Атанас Дафовски"	34	34	34	0	26
25	205	Специализирана болница за рехабилитация "Бургаски минерални бани"	33	33	31	0	24
26	216	Специализирана болница за рехабилитация - Марикостиново	32	32	32	0	24
27	200	Специализирана болница за активно лечение по инфекциозни и паразитни болести "Проф.Иван Киров"	31	31	33	0	24
28	248	Многопрофилна болница за активно лечение "Д-р Братан Шукеров"	26	34	34	0	24
29	202	Национална специализирана болница за лечение на хематологични заболявания	29	31	31	0	23
30	199	Университетска специализирана болница за активно лечение по ендокринология "Акад.Иван Пенчев"	33	31	27	0	23
31	22	Индустриален и логистичен парк-Бургас	29	29	29	0	22
32	20	Свободна зона Свиленград	29	31	25	0	21
33	164	Врана	29	29	27	0	21
34	201	Национална специализирана болница по физикална терапия и рехабилитация	19	31	33	0	21

№	№ в БД	Наименование на ДП	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	Средна оценка 2016-2019 г.
35	152	Система за агропазарна информация	43	39	0	0	21
36	215	Специализирана болница за рехабилитация - Тузлата	21	21	39	0	21
37	196	Специализирана болница за активно лечение на детски болести "Проф.Иван Митев"	30	24	28	0	21
38	18	Варна Запад индустриална зона	29	23	27	0	20
39	103	ВИК в ликвидация - Пазарджик	32	32	0	0	16
40	13	Българска независима енергийна борса	31	31	0	0	16
41	11	Българска нефтена компания	0	0	21	0	5
42	121	ВМТ Орбита	10	10	0	0	5
43	15	Управление и стопанисване на язовири	0	0	0	0	0
44	146	Русалка	0	0	0	0	0
45	165	Агроуслуги	0	0	0	0	0
46	166	Тракиец	0	0	0	0	0
47	167	Цех за хмелов гранулат	0	0	0	0	0

Публикации по проект BG05SFOP001-2.009-0021 „За ефективно, прозрачно и отговорно корпоративно управление на държавните предприятия“:

- Клуб „Икономика 2000“. (2020). Чуждестранен опит в областта на корпоративното управление на държавните предприятия. София.
- Клуб „Икономика 2000“. (2020). Оценка на корпоративното управление на държавните предприятия - 2016 – 2018 година. София.
- Клуб „Икономика 2000“. (2020). Оценка на корпоративното управление на държавните предприятия - 2019 година. София.
- Клуб „Икономика 2000“. (2020). Оценка на корпоративното управление на държавните предприятия - 2020 година. София.

